

VOJNI INVALID

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja vsakega 25. v mesecu. Posamezna šte. 1 Din. — Naročnina mesečno 1 Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica.

Mesec oktober

»Ratni Invalid« je v svoji 27. in 28. številki, z dne 3. julija 1938, v svojem članku »Kratek pogled na triletno delo vlade dr. Milana Stojadinovića«, med drugim zapisal:

Plemensko oziroma narodnostno vprašanje je bilo sproženo v dobi, ko je ves narod, iz vseh krajev naše države, bil popolnoma nezadovoljen. Gospodarska kriza je bila v polnem jeku, štednja se je izvajala na račun uradništva in vojnih žrtev, da je med njimi zavladalo pomanjkanje in beda. Trgovska bilanca je neprestano padala, budžet bolehal na težkih boleznih pomanjkanja financ in se zaključil z ogromnim primanjkljajem. Bil je čas, ko je kmet zapuščal obdelovanje zemlje, ker je bilo delo nerentabilno. Avtoritet oblasti je po nekaterih krajih padal. Takse so bičale in obdavčevalo se je vse, kar se je le dalo, brez ozira, kmečki dolgov so bili neznosni, blagajne velikih bank so bile izpraznjene, kredit omajan, hranilne vloge so zamrzile, konkurzi so cveteli. Evo, v takih razmerah je bilo postavljeno vprašanje narodnega edinstva, ki bi se naj rešilo s plebiscitom. Človek je moral podvomiti, da je to vprašanje bilo postavljeno tendenciozno in zato, da bi se rušila država in narod. V tej dobi so mnogi državljani javno govorili, da jim je bilo bolje v suženjstvu pod Avstro-Ogrsko.

Temu je naredila konec dr. Stojadinovića vlada. Sklenila je prijateljske zveze z najbližjimi sosedi. Sanirala ta in oni problem — seveda v nekaj mesecih in treh letih se ne da popraviti to, kar se je kvarilo dolga leta.

In naposled, najboljši in najlepši rezultat je pokazala vlada dr. Stojadinovića napram tistim, ki so s svojim požrtvovanjem v vojni pri ustvaritvi svobode in zedinjenja postali nesposobni za pridobitno delo in odvisni od državne pomoči.

Obsodila je ferman, izdan proti vojnim žrtvam, priznavajoča jasno, da so se državniki svoj čas pregrešili napram zaslužnim sinom in hčeram našega naroda z nesocialnim, nehumanim in anacionalnim invalidnim zakonom, ki je vrgel vojne žrtve med najnavadnejše cestne siromake in občinske ubožce. Vlada dr. Stojadinovića je podvzela vse, da čimprej kolikor-toliko popravi z novim, sodobnim, socialnim in nacionalnim invalidskim zakonom krivice, storjene najzaslužnejšim državljanom — žrtvam vojne, vojnim invalidom, vdovam, sirotam in staršem padlih.

V prvi vrsti se je šlo za tem, da se invalidnina sproti plačuje (v Srbiji in Črni gori so namreč izplačevali po 6 mesecev skupaj in še to neredno) in da se zaostanki likvidirajo čim hitreje. In v teh treh letih vlade dr. Stojadinovića se je na zaostankih izplačalo okrog 80 milijonov zaostale invalidnine, a redna se je izplačevala mesečno takoj. Kolikor še do danes niso izplačani vsi zaostanki, ni krivda v sedanji vladi, ampak odredbe invalidskega zakona 1929 ter polžvega dela in saldiranja invalidskih sodišč. Za te zaostanke pri invalidskih sodiščih bodo krivci, ko bo uzakonjen nov zakon, poklicani na odgovornost. In novi zakon bo popravil vse te zaostanke in država ne bo dolgovala invalidom niti dare.

V svojem komunikeju je vlada dr. Stojadinovića dobesedno (prevedeno v slovenščino, op. ur.) izjavila sledeče:

»Eno najvažnejših vprašanj, ki ga je vlada dr. Stojadinovića povoljno rešila in katero bo kmalu definitivno rešeno, je vprašanje naših invalidov. To vprašanje bo re-

šeno z uzakonitvijo novega invalidskega zakona. Znano je, kakšna krivica je bila storjena vojnim žrtvam, ljudem, ki so za obrambo in za svobodo svoje domovine in za ustvaritev naše narodne države dali dele svojih teles, svojih dragih, in tako ostali pohabljeni in zapuščeni vse svoje življenje. Znano je tudi, koliko so se prejšnje vlade pregrešile glede invalidov in velik del jih je odšel s tega sveta razočaran in žalosten, ker se domovina ni oddolžila tako, kakor so to junaki zaslužili.

Ali takoj po prihodu vlade dr. Milana Stojadinovića je bila posvečena invalidskemu vprašanju največja pazljivost. V novem invalidskem zakonu je povečano število invalidov, vdov in sirot in zvišana invalidnina. A zdaj je posebna komisija predložila projekt novega invalidskega zakona, s katerim bodo vse vojne žrtve v naši državi: popolnoma zadovoljne.

»Brezposelnost v velikih in težkih državnih problemih« — piše dalje Ratni

Invalid, — »je povzročila, da novi inv. zakon še ni predan Narodni skupščini in uzakonjen.

Če bi to že bilo narejeno, bi bil to biser v delu te vlade. Kajti dvajset let poteka v zapostavljanju in martretiranju naših velikih in hrabrih onesposobljenih junakov, brez žrtev katerih bi današnja velika in močna država bila še vedno Avstro-ogrška provinca. Invalidski zakon, ki je kot načrt narejen od posebne komisije, bi ne služil samo v korist tistim, katerim je namenjen, ampak bi bil tudi v ponos narodu in državi, posebno pa vlade dr. Milana Stojadinovića.

Upamo in verujemo v zadnje besede ministra socialne politike Dragiše Cvetkovića, da bo

mesec oktober

zadnji rok, ko bo zakon uzakonjen. Mi verujemo, da bodo te besede resnične.

Tako »Ratni Invalid«.

Mi pa še pristavljamo:

Čakamo in gledamo, kaj bodo in kako bodo rekli tudi slovenski narodni poslanci, slovenski ministri, senatorji in državniki, ko bo koledar oznanil mesec oktober!

Odlikovani bivši bojevniki

Na predlog Organizacije francoskih bivših bojevnikov iz solunskega bojišča, »Poillus d'Orient«, je francoska republika odlikovala naše bivše bojevnike — člane in funkcionarje »Zveze dobrovoljcev Jugoslavije« in »Udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot«.

S tem je izkazano veliko priznanje »Udruženju vojnih invalidov, vdov in sirot« in »Zvezi dobrovoljcev Jugoslavije« in smo vsi bojevniki, posebno vojni invalidi, na to tudi ponosni.

Odlikovanje je bilo na dan velikega francoskega praznika dne 14. julija 1938. To je zgodovinski dan, v spomin 14. julija 1789, ko je padla Bastilja in si je francoski narod pridobil svobodo in je ta svoboda razprostrla potem svoja krila po vsej Evropi z geslom: svoboda, bratstvo, enakost in mir!

Konzul francoske republike v Ljubljani, g. Remérand, je povabil na ta dan 6 tovarišev, bivših bojevnikov, da jim svečano izroči odlikovanja. In to so:

Predsednik O. O. U. V. I. Matko Štefe.

Tajnik O. O. U. V. I. Stanko Tomc.

Predsednik Zveze dobrovoljcev Josip Jeras.

Tajnik Zveze dobrovoljcev Edvard Prinčič.

Odbornik Zveze dobrovoljcev Joco Žagar.

Tov. Joško Prezelj, prof., član »Zveze dobrovoljcev«, ni zdaj v Ljubljani in mu bo odlikovanje izročil konzul, ko se vrne.

Konzul francoske republike, g. Remérand, je ob pol 11. uri dopoldne prsreno, tovariško-bojevniško sprejel odlikovance — tudi on je bojevniki s solunske fronte — ter jim z lepim nagovorom in spominu o prestanih borbah, o medsebojnem prijateljstvu in tovarištvu pripel odlikovanja.

Prvemu je pripel red »Nicham Iftikar« s trakom okrog vratu — kot najvišji red — predsedniku Oblastnega odbora U. V. I., tov. Matku Štefetu. Nato predsedniku »Zveze dobrovoljcev, tov. prof. Jerasu Josipu red »Palme akademique«. Sledilo je odlikovanje tov. Edvarda Prinčiča z redom »Etoile noire«, tov. Joco Žagarja z redom »Nicham Iftikar« in tov. Stanka Tomca z redom »Nicham Iftikar«. Joško Prezelj, ki ni v Ljubljani, je odlikovan z redom »Etoile noire«.

Prof. Jeras se je v francoskem jeziku v imenu odlikovancev zahvalil g. konzulu ter končal z vzklikom: »Živio Francija! Živio Jugoslavija!«

Nato je konzul povabil odlikovance, da prisostvujejo pri recepciji in častitkah ljublj. odličnikov za francoski nar. praznik. Med razgovorom se je g. konzul, kot bivši bojevniki, zelo zanimal za naše invalide in za Udruženje, in mu je predsednik tov. Matko Štefe vse pojasnjeval in razlagal.

Ob 11. uri so začeli prihajati razni zastopniki oblastev, društev in odličniki čestitat konzulu k francoskemu narodnemu prazniku. Gospod konzul je vsakega posebej predstavil odlikovance, ki so čestitali potem odlikovancem, med

njimi župan mesta Ljubljane, g. dr. J. Adlešič.

Ponavljam, odlikovanje Francije naših bojevnikov, vidnih funkcionarjev »Udruženja vojnih invalidov« in »Zveze dobrovoljcev«, je v ponos Udruženju in vsem bojevnikom, ker je s tem odlikovano tudi Udruženje.

J. S., bojevniki-poročevalci.

Lepi uspehi UVI v Novem mestu

Eden najbolj delavnih, tovariških in bojevniško-borbenih Krajevnih odborov je K. O. Novo mesto. Vse priznanje!

Tako je na prošnjo Krajevnega odbora odbor občine Novo mesto sklenil v svoji seji dne 1. VII. 1938, da se za tekoče leto oprostite od plačila kuluka sledeči vojni invalidi:

Adam Ivan, čevljar.

Jurak Josip, davkar v p.

Koncilija Anton, mesar.

Lukman Mihael, trafikant.

Šmajdek Ivan, posestnik.

Murn Rudolf, trgovec.

Kovačič Ivan, davčni služitelj; vsi iz Novega mesta ter Blažič Franc, posestnik iz Žabje vasi.

Istočasno je občinski odbor sklenil, da se bo za bodoča leta pobiral ta kuluk in se bo potem kot skupna vsota poklonil Krajevemu odboru U. V. I. Novo mesto za podpiranje najrevnejših vojnih žrtev.

Groznik Ivan, državni tožilec, pa je bil med tem prestavljen za državnega tožilca v Mursko Soboto. Njega občinski odbor ni mogel več upoštevati, ker bi potem moral upoštevati vse vojne žrtve, ki imajo nepremičnine v območju novomeške občine, a ne bivajo stalno v njenem območju. Tudi tisti, ki niso člani K. O. U. V. I. Novo mesto, a žive v okolišju Novo mesto, niso upoštevani. Te pravice si pridobijo, ko postanejo člani Udruženja in jih priporoči Kraj. odbor.

Res, vse priznanje županu dr. Polenšaku in vsemu občinskemu svetu ter vsej občini Novo mesto. To je v ideji človekoljubja, srčne kulture in pravega pojmovanja človečanstva. Krajevni odbor pa je tudi pokazal, da lepa beseda lepo mesto najde in kdor z idealom vrši svoje funkcije, žanje bogate sadove. Vse priznanje.

Ob tej priliki naj omenimo, da pripravlja K. O. Novo mesto enak prosvetni večer-akademijo, kakor jo je imel Oblastni odbor 22. junija 1938. Bo, kolikor vemo, ta akademija v Novem mestu v začetku oktobra. Najbrž bo tudi oddajana po radiu. Na sporedu bo orkester »Sokola« in prosvetne zveze, predavanje tajnika tov. J. Juraka, recitacija M. Duhove: Tožba vojnega invalida-slepca in druge pesmi, salonski orkester; moški zbor bo zapel Buči, buči morje adrijsko. Iz bratskega zagrljaja, Slovenec, Srb, Hrvat in druge pesmi, pel bo tudi mešan zbor; točen spored bomo že še objavili.

Misli

Neki mislec je svojim učencem rekel nekoč te-le besede:

»Vzbujanje fantastičnih nad ne vodi nikdar v rešitev trpečih, pač pa v njih pogubo. Obračati se na množice brez strogo prečiščenih idej in konkretnega nauka pomeni prav isto kakor prazna, brezvestna igra s propagando, pri kateri je potreben navdušen apostol na eni in osel s široko odprtim gobcem na drugi strani.«

Danes, ko vidimo, da lahko en lažni prerok spreminja milijone in milijone ljudi v osle s široko odprtimi gobci in v njihovem imenu počne karkoli hoče, danes je potrebno toliko bolj, da se zavedamo samega sebe.

Z leve na desno: Joco Žagar, Edvard Prinčič, Matko Štefe, Josip Jeras, Stanko Tomc.

»Kaj pa je tebe treba bilo...?«

Kaj pa je tebe treba bilo, dete ljubó, dete lepó, méni mladi deklici, neporočeni materi?

France Prešeren.

Glasilo »Zveze bojevnikov«, »Oj Dobrodober«, je v svoji 5. številki, z dne 20. junija 1938, priobčilo članek brez podpisa, na 1. strani, z naslovom: »Kaj pa je tebe treba bilo...?«

Čitajte ga tudi Vi, — bojevniko-vojni invalidi, vdove in sirote padlih:

»Nekoč smo že v uvodnem članku omenili, ali je bilo treba, da se je v glavah naših mož rodila misel, naj se postavi našim vojnim žrtvam spomenik! Povedati hočemo še enkrat na ves glas, da bodo slišali tudi oni tam gori, katerim naj velja spomenik.

Da, prav zelo je potreben spomenik, saj bomo dokazali z njim, da smo kulturno zreli, da smo hvaležni in ljubeč narod slovenski. Ni dolgo, ko se je nekdo obregnil, češ, čemu toliko denarja za spomenik, čemu sploh za mrtve spomenik? Saj je dovolj živih spomenikov, ki jih moramo oskrbovati z vsem potrebnim, dovolj je invalidov, ki so bolj potrebni kakor pa mrtev kamen ali mrtva črka, vklesana v trdi marmor.

Res je in prav je tako! Ko bi na primer Društvo invalidov postavilo svojim članom likovni spomenik v ne vem kakšni umetnosti, bi bili gotovo vsi proti temu. Ne! Pomagajte svojim članom! Vaša dolžnost je, da pomagate svojim invalidom 100-odstotno. Mi pa, ki smo včlanjeni v Zvezi bojevnikov, smo vam voljni pomagati, smo vam tudi marsikje pomagali, toda mi nismo privesek vašega društva, ker ima naša Zveza širše področje, ker objema vse več kakor vi! V naši družbi so naši vidni in tudi naši nevidni bojni tovariši, katerih duše uživajo sicer dobrote onkraj groba, dobrote, podeljene jim kot zaslužek za svojo zvestobo! Vendar naša kultura, naša morala in naše slovensko srce hoče in zahteva, da prav tam postavimo viden skupni spomenik, kot smo že enkrat dejali sebi v ponos, žrtvam v slavo, potomcem v svarilo! Pristavim še: tujcem v dokaz, da smo jim enakovredni po srčni kulturi.

Slovenska mati nas je učila, da moramo spomin umrlih spoštovati! To je oporoka slovenske matere slovenskemu narodu! Kdor pa te oporoke ne izpolnjuje, ni vreden sin slovenske matere, ni vreden nositi slovensko ime, ni vreden se nazivati Slovenca! Zato, ako niste voljni sodelovati z nami za čim veličastnej-

šo izvedbo spomenika, potem roke proč od brezjanskega spomenika in ne delajte proti naši zamisli, ne razdirajte, kar zidajo slovenska srca!

Tebe, slovenski narod, pa pozivamo, priskoči nam na pomoč, daruj za veličastno kulturno stavbo, katero bo prišlo gledat veliko sveta, da bo naših src zvok odmeval tudi v daljni, daljni tujini. Naši mrtvi junaki hrepene po spominu, po molitvi! In kje naj moli ves slovenski narod enoglasno, če ne v našem slovenskem Lurdu, kjer bo naše molitve sprejela in odnesla pred božji prestol ona mati, kateri je človeška zloba, človeška zavist umorila po nedolžnem Njenega božjega Sina? Tam naj odjekne slovenska skupna molitev pred grobom neznanega junaka iz ust slovenskega naroda tako mogočno, da jo bo čul Oni, ki je ustvaril naše junake zato, da so dali svojo srčno kri za naš narodni blagor!

Za to veliko delo Slovenci žrtvuemo vsi, saj so oni žrtvovali za nas vse, kar so imeli najdražjega! Naša narodna dolžnost je, da zbiramo in prispevamo za naš kulturni spomenik na Brezjah!

Na 4. strani tega lista »Oj Dobrodober«, pa je zapisana »Beležka«, ki govori:

»Vojni Invalid« je v svoji 6. številki z dne 1. junija 1938 ponatisnil pamflet kranjskega lističa »Sobota« o spomeniku na Brezjah. Čudimo se tovarišem invalidom na toliki pozornosti za gotove stvari, iz katerih veje mržnja in odpor proti naši slovenski zamisli, ki je želja večine Slovencev, med katerimi je tudi zelo mnogo tovarišev invalidov. Omenjamo še to, da v vseh številkah »Vojnega Invalida« nismo mogli zaslediti ponatisa naše spomenice »Vsem Slovincem«, dasi je že precej časa, odkar je izšla. Si bomo zapomnili to čudno vedenje ljubljanskega vodstva invalidske organizacije, s katero smo vedno imeli tovariške stike in smo se vedno zavzemali tudi za invalidske težnje. Sicer pa mislimo, da bi vodstvo invalidske organizacije boljše storilo, da bi se bolj zavzemalo za rešitev perečih invalidskih vprašanj, kakor da odbija od sebe tovariše, ki so bili vedno naklonjeni invalidski organizaciji.

Našim tovarišem v vodstvu sedanje »Zveze bojevnikov« si dovoljujemo tole povedati:

Članek iz kranjskega tednika »Sobote«, »Najprej kruha živim vojnim žrtvam«, smo v našem listu ponatisnili.

Nismo imeli in nimamo namena »razdirati, kar zidajo slovenska srca«, niti podirati spomenika na Brezjah, ki ga postavlja sedanja »Zveza bojevnikov«. Že na velikem zborovanju bojevnikov na Brezjah, lani 29. avgusta, smo med drugim tudi glasno in jasno povedali (glej »Vojni Invalid« št. 10 z dne 1. oktobra 1937),

»naj bo ta spomenik, ki ga postavljate in katerega temelj danes blagoslovljate, tudi ob enem glas za spomenik še živim tovarišem, vojnim vdovam, staršem in otrokom padlih, da zasine vsaj zadnje dni njihovega življenja nekaj sonca in da bodo čutili, da niso pozabljeni. Naj bo ta spomenik res simbol bojevniškega tovarištva, ki bo še živim vojnim žrtvam-bojevnikom pokazal, da je še v ljudeh čuti človečanstva in ljubezni. Naj bo spomenik tudi skrb in nehanje vaše, bojevniko, ki ste srečni, zdravi in zadovoljni, za vse tiste, ki jih stiska beda in pomanjkanje, za vse tiste matere padlih, ki so danes občinske reve in ne vedo kam bi položile staro, izmučeno glavo.«

K akciji za postavitev spomenika na Brezjah nismo bili, kot organizacija še živih bojevnikov, vdov, staršev in sirot padlih, povabljeni. Presodite, ali je bilo to tovariško s strani vodstva sedanje »Zveze bojevnikov«? Zato nismo mogli povedati glede postavitve spomenika padlim slovenskim bojevnikom to, kar bi bili povedali in kar imamo kot tovariši padlih tudi pravico povedati. Zato tudi nismo objavili vaše spomenice »Vsem Slovincem«.

Prepričani smo in je z nami prepričana tudi velika večina slovenskega naroda, da je zamisel postavitve spomenika našim padlim tovarišem kakršnega koli in kjer koli, nepopolno, če istočasno ne bo tudi spomenika njihovim svojcem in še živim pohabljenim tovarišem iz strelskih jarkov in okopov — to je, dokler ni ob enem rešeno vprašanje njihove priznanja, — tako so rešili to drugi narodi in države.

Da, res je, slovenska mati nas je učila, da moramo spomin umrlih spoštovati. Res pa je tudi, da smo dolžni svojemu bližnjemu v stiski pomagati in žrtve slovenskih mater in žena priznati, da ne bodo zdaj, ko jim sinovi in možje leže na bojiščih, pritiskale kljuge na vratih usmiljenih src, beračile in ne vedele kam bi položile trudno glavo, v rubrikah pa nosile zapisano: občinska reva itd.

Naše društvo, Udruženje vojnih invalidov, vdov, sirot in staršev, tudi ni mogoče kakšna filijala ali privesek katerega koli drugega bojevniškega društva. — Naše področje je najširše in sega od Doberdoba do Djevdjelije in Kajmakčalana, od Jadranskega morja do mad-

žarskih pust, in še preko teh vrhov in valov. In to v vsakem pogledu.

Kaj loči Vas, tovariši v sedanjem vodstvu »Zveze bojevnikov«, od drugih bojevniških organizacij, vemo. Nas ne loči nič. Mi ne odbijamo od sebe nikogar, ki je dobre volje, najmanj pa tovariše iz bojišč. Mi si ne bomo zapomnili.

Odpuščamo, da nam odpuščeno bode! Ne sodimo, da ne bomo sojeni!

Pridite tudi Vi bojni tovariši v »Zvezi bojevnikov« z dobro voljo v tovariško kolo bojevnikov iz vseh front, kamor ste vabljeni in kjer bomo skupno reševali vsa bojevniška vprašanja, med katere spada tudi Spomenik vsem padlim slovenskim bojevnikom, in ne samo mirovno in invalidsko vprašanje, kakor nam je sedanje vodstvo »Zveze bojevnikov« odgovorilo, in uvideli boste, da

tega ni treba biló!

O. O. U. V. I. v Ljubljani.

Invalidi za svoje pravice

Tednik »Nova Pravda«, socialno politični, kulturni in strokovni list, ki ga urejuje dr. J. Bohinjec, je v svoji 26. številki od 7. julija 1938 zapisal:

Invalidi za svoje pravice

Dvajsetletna borba invalidov se bliža menda svojem zaključku. Iziti mora nov invalidski zakon, ki bo pravičnejše uredil socialni položaj onih naših sodržavljanov, ki so za naše narodno osvobodjenje žrtvovali svoje dragoceno zdravje. Težko in neradi pišemo o tem važnem socialnem problemu z ozirom na druge države, ki so invalidsko vprašanje že rešile tako, kot zahteva hvaležnost domovine, takoj ko je bil čas za to.

Veliko odgovornost nosijo tisti, ki v preteklosti niso poznali invalidov tako, kot bi jih morali in niso sledili modernim državam. Že sam psihološki čut narekuje sto odstotno krivico tistim, ki so za naše narodno osvobodjenje doprinesli najtežje žrtve.

Mi želimo invalidskemu boju zmago, trdo verujoč, da bo njih zmaga doprinesla amortizacijo državnih žrtev v vzgoji in zanimanju najširših plasti do naših narodno obrambnih interesov.

Današnji čas še posebno imperativno zahteva skorajšnjo in ugodno rešitev invalidskega vprašanja.

SLUŽBA

15—18 letno dekle in fant, revna, bistrourma in poštena, sprejme v službo g. Čerič, Jelačičeva 12a, Maribor.

Meri Duh:

Spoznanje

Med raznimi papirji neke knjižnice, ki je bila prodana na dražbi, sem našla zvezek, počrnel in zmečkan. Bil je kakor nekak dnevnik. Oko se mi je ustavilo na raznih beležkah, ki jih je pisala moška roka, po večini zabrisanih, prečrtanih. Ustavila sem se pri najbolj čitljivih vrsticah in čitala:

Bil sem še majhen, premlad, da bi poznal življenje. Zato sem se z začudenjem ozrl okrog sebe, ko so izzvenele v sončno jutro besede sivolasega moža in tako silno odjeknile v moji mladi duši. Stal je tam sredi strnjene gruče ljudi, visoko vzravan z dvignjeno roko in oči so mu žarele.

Besede so bile izgovorjene in pod vsako izmed njih so se hrbti navzočih za spoznanje bolj upognili, kot da bi se hoteli izogniti udarcem nevidnega biča, ki ga vihti prav tako nevidna roka. In starec je stisnil ozke, brezkrvne ustnice in na čelu sem opazil novo, globoko gubo. Molčal je in tudi ostali so molčali.

Samo tiste čudne, zame nerazumljive besede so še plavale v zraku in izpolnjevale gluho tišino. Počasi sem se splazil proti domači hiši in legel v travo.

Spominjam se danes najbolj živo ravno tistih dni, ki so sledili temu čudnemu jutru. Zastonj sem ugibal, kdo je mogel biti starec in kaj pomenijo njegove besede. Nisem slišal matere, ki se je kregala

in mi naročala nekaj, kaj, ne vem, le zdelo se mi je, da vidim namesto nje starčka z dvignjeno roko in plamtečimi očmi, ki govori: »...In spoznali boste, da ni pravice. Pokopali so jo — dolgo je že tega — takrat, ko so pokopali Krista. Zakaj on sam je bil pravica. Samo da je Kristus vstal, pravica pa ne vstane nikdar več.«

Pozneje sem se često vprašal, zakaj so te besede tako zelo vplivale name. Morda zato, ker je prvič posvetil žarek resnice v mojo otroško dušo. Bog ve...

Minila so leta. Eno je bilo podobno drugemu, in vendar mi je prineslo vsako nekaj novega, često nerazumljivega. Končno je prišel čas, ko sem pustil vse, kar mi je bilo drago in šel po svetu.

Dolga je bila življenja cesta, vodila me je po različnih krajih. Ponekod je bila gladka, drugje nasuta z ostrim kamenjem. Včasih so mi zakrnavele noge, pa kaj zato! Da mi le nikdar ne bi zakrnavelo srce!

Prišlo je tudi to, moralo je priti! Nakega dne — bilo je jasno, sončno jutro — sem srečal na svoji poti človeka, ubogega, obupanega, v cunje oblečenega delavca. »Brezposeln« so govorile od bolesti motne oči in od gub razorano blede obličje z upadlimi lici.

Brezposeln? Tega takrat še nisem razumel. Zavzet sem obstal pred njim in ga vprašujoče motril. On pa je razumel moj pogled in mi odgovoril na neizgovorjeno vprašanje.

»Da, brezposeln.« Zdelo se je, da ga nekaj duši.

Zakaj? Zato, ker so ljudje tako zelo lakomni. »Delal sem v tovarni in s skromnim zaslužkom komaj redil ženo in troje otrok. Tudi tega mi niso privoščili. Zlobni jeziki so opravili svoje. Odpustili so me, češ, da sem kradel. Zastonj sem jih rotil, dokazoval, da nisem kriv. Niso se dali omečiti. In vse to je zato, ker ni pravice, nikjer je ni.«

Šel sem dalje in pustil nesrečneža brez pomoči. Pa saj mu nisem mogel pomagati. In prvič sem začutil v srcu ostro bolečino.

Še sem premišljeval o revežu, ko sem zagledal na desni bledega mladeniča in v desnici je imel — pomislite! — samokres. Stopil sem k njemu in mu ga iztrgal iz drhtečih rok.

»Človek božji, čemu to?« sem skoraj zavpil od lastne bolečine. Pogledal me je ves prepaden in mi v odgovor povedal svojo zgodbo. Nič nenavadnega, pozneje sem jih srečal na tisoče enakih. Vendar je bila zame prva.

Bil je reven študent, kar se mu je poznalo že na oguljeni obleki. Učil se je, se ubijal z instrukcijami, pa le ni mogel izhajati. Zakaj ljubil je resnico in jo večkrat tudi zabrusil komu v obraz. Takih ljudi ne marajo nikjer. In zgodilo se je, da se revež padel, njegovi tovariši pa, ki so se zanimali za vse drugo samo za knjige ne, so zdelali, ker so se pač znali klanjati svojim vsemogočnim profesorjem in so povedali resnico kvečjemu za njihovimi hrbti.

Smilil se mi je ubogi mladenič, skušal sem ga potolažiti, kolikor je bilo v moji moči, in šel svojo pot. S seboj sem vzel spoznanje, da najbrž ni pravice, da jo bom res zastonj iskal na vseh svojih potih.

Mrak je legal na puste in prazne ulice. Nizko, skoraj tik nad strehami visokih hiš so pluli raztrgani oblaki. Nebo, kar se ga je videlo izza njih, je bilo globoko modro.

Na pločniku tik velike izložbe je sedel berač. Ni imel nog, tudi desni rokav je bil prazen, obraz mu je kazila strašna brazgotina. Menda je mož tudi slabo slišal in videl. Levico je stegoval proti mimoidočim in v zahvalo za redke krone, ki so mu obtičale na dlani, mrmral nerazumljive besede. Ustavil sem se pri njem in ga vprašal, odkod njegove poškodbe. Menda se mu je zdelo to sila čudno, kajti šele po dolgem času je dejal počasi in nekam težko: »S fronte.« Vojni invalid torej. In kaj pa z invalidnino? I no, je pač ne dobi. Država ni preveč radodarna. Zakaj vsak je svojemu žepu najbližji.

Tedaj mi je v duši vstalo vprašanje: »Bog, kaj bom res zaman iskal pravico? So torej resnične pred davnim časom izgovorjene besede čudnega starca, čigar podoba mi je še vedno živela v duši?«

In kakor krik se je dvignilo v meni spoznanje: »Res so pravico križali. Toda, ali ne bo nikdar več vstala k novemu življenju?«

To grenko spoznanje mi je zasekalo v srce novo, še mnogo globljo rano.

Vsem državnim nameščencem

V dnevnikih smo dali poziv, da se imajo pri Krajevnih odborih javiti vsi vojni invalidi, organizirani in neorganizirani, ki so državni ali samoupravni uslužbenci in vsi državni in samoupravni upokojenci, ter vsi bivši aktivni oficirji-vojni invalidi.

Potrebuje te podatke, ki morajo biti res točni in jasni, da bomo v novem invalidskem zakonu postavili zahtevo priznanja let za pokojnino, ki mora biti za vse enaka, za takozvane »prečane« in za bivše »Srbe in Črnogorce«.

Potrebuje naslednje podatke:

1. Ime in priimek, kraj, pošta.
2. Nameščenec (samouprav. ali državni).
3. Položaj, ki ga ima sedaj.
4. Položaj upokojenca, ki ga je imel, ko je šel v pokoj.
5. Družinsko stanje.
6. Odstotek onesposobljenosti (invalidnosti).
7. Ali je vstopil v državno ali samoupravno službo kot invalid, ali jo je dobil ne glede na invalidnost.
8. Pri oficirjih še poleg tega:
 - a) čin kot bivši aktivni,
 - b) čin zdaj kot upokojen,
 - c) eventualna zaposlitev zdaj.
9. Pri vseh:
 - a) priznan z zakonom od leta 1929, številka rešenja;
 - b) če ni priznan, ali je bil priznan po zakonu iz l. 1925 (števil. sklepa inv. [okraj.] sodišča).

In to: s kolikimi %?

Zakaj ni priznan po zakonu iz l. 1929? Poudarjamo, ti podatki morajo biti točni in res od vseh invalidov iz teh grup, da bomo lahko dosegli, kar zahtevamo. Krajevni odbori, ki so v krajih, kjer ni uradov, vsaj ne številnih, bodo to prav lahko naredili, drugi pa pač zavijajte rokave, ker se gre zdaj zares, da bo invalidski zakon enoten in ne bo nikogar delil.

Moramo pa te podatke imeti najpozneje do 20. avgusta 1938.

Z bojevniki pozdravi

za obl. odbor U. V. I.:

Predsednik: M. Štefe, l. r. — Tajnik Ivo Vuk, l. r.

Zločinci

»Ratni Invalid« je v svoji številki z dne 5. maja 1938 drastično opisal, kako ni samo § 42, točka 10 invalidskega zakona bičal vojne vdove in jih še bičal, ampak tudi o tem, kako so invalidska sodišča drastično razlagala besedo »vobče nemoralna« in tako za celo življenje ožigosala uboge vojne vdove, ki so se »spozabile« in rodile nezakonskega otroka. In tista »nemoralna« je bila celo v zakupu zločinskih ljudi. Tako piše med drugim sledeče. (Podajamo v slovenščini.)

»Mi smo že večkrat z drastičnimi primeri pokazali, kaj vse se je delalo z nesrečnimi vojnimi vdovami. V nekem kraju, kjer je sodišče preko pota občinske kafane (gostilne), se je tole godilo. Ko je bil določen dan za izplačila zastalim invalidnim (godilo se je to pred 1935. letom) in ko bi vsaka vdova morala dobiti po 800 do 1500 Din invalidske podpore za šest mesecev, so občinski možje naročili v kafani, da se zakolje po 10—15 jagnjet in prešičev. Vse to se je moralo speči na ražnju. Pripraviti se je moralo tudi dovolj rakije (žganja) in vina. Kajti ustanovili so navado, običaj, da, ko se izplačujejo invalidske podpore, potem vsi skupaj gredo na likof: vse vojne žrtve in občinski očetje (opštinski časniki) gredo na takozvano »jedačo in pijačo«. To je nekaka obilna dolžnost in stroške solidarno plačajo vse tiste, katerim je bila ta dan izplačana podpora.

In začelo se je krokanje, ki se je končalo šele drugi dan z najbolj ogabnimi bakanalijami in svinjarjami.

Ko smo vprašali neko, drugače odlično domačinko, kako je to, da se tudi ona, ki ima 4 otroke, spušča v tako krokanje in v take orgije, nam je odkrito odgovorila: »Gospod, kaj pa naj naredim? Ker, če ne grem z njimi, je nevarnost, da ne dobim nikoli več invalidnine. Sporočili bi invalidskemu sodišču, da sem nemoralna!« In pri tem je omenila,

da jo tako krokanje pač stane 80 do 100 Din, ker toliko po navadi odpade na njen del. In tako je brez skrbi, da bi jo obtožili »nemoralnosti« in tako vzeli invalidnino. Za bakanalije pa, ker je že v letih, ni sposobna. »Občinski« se zabavajo z mladimi vdovami. Našli so se, kajpada, tudi med vdovami odločni značaji, ki so se temu uprle; zato pa so izgubile invalidnino.

»Vobče nemoralno življenje«

(Predbrzo vprašanje.)

Zakonodajalec je v invalidskem zakonu 1925, v § 56, zapisal, da lahko (torej lahko, ne da bi morale) izgube invalidnino tudi vojne vdove, če se vda do »vobče nemoralnemu življenju«.

V invalidskem zakonu iz leta 1929 pa je v § 42 zapisal isto, z dodatkom, »ki škoduje ugledu invalidov«.

Pri tem je povedano, da sme »prijava«, to je ovadbo, vložiti vsak državni in samoupravni organ in se ima tako nemoralno življenje ugotoviti s potrdilom pristojnega oblastva. Ponavljamo: potrditi se mora tako »vobče nemoralno življenje« s potrdilom pristojnega oblastva.

Ali preko teh določil so šla invalidska sodišča. Višje invalidsko sodišče je bilo bolj papežko kakor papež sam. Obrazlagalo je besedo »vobče nemoralno« in »da škoduje ugledu invalida«, če rodi vojna vdova nezakonskega otroka. Še več. Če je vojna vdova prisiljena iti služiti za vsakdanji kruh kot služkinja ali gospodinja k moškemu — je bilo to »vobče nemoralno življenje« — in izgubila je invalidnino. Nič ni pomagalo, če je celo župni urad ali občinski urad, kot pristojno oblastvo, zapisal in potrdil, da je ta ali ona vojna vdova, čeprav je rodila nezakonskega otroka, moralno nemadeževana, če je občinski urad potrdil, da ta ali ona vdova res služi za gospodinjico pri tem ali onem gospodarju, ki je slučajno mož — nič ni pomagalo — višje invalidsko sodišče je smatralo to kot »vobče nemoralno življenje« in dalo navodila vsem podrejenim prvo-inštančnim invalidskim sodiščem, da take vdove nimajo pravice do invalidnine. One »škodujejo invalidskemu ugledu«.

Ironija je ta beseda, zapisana v postavi. Kajti tako ponižanim param, kakor so invalidi po zakonu iz leta 1929, pač ne more škodovati na ugledu nezakonski otrok in nezakonska mati vojna vdova. Ironija pa je postala ta beseda šele z razlaganjem juristov invalidskega sodišča.

Če bi gospodje, ki so tako razlagali besedo »vobče nemoralno« samo malo na samem sebi, pri svojem želodcu občutili, kakšno strašno krivico so naredili, če bi samo malo čutili, kaj je glad, kaj se pravi otroku, nezakonito rojenemu (da rabim ta izraz) in nezakonski materi od ust odvzeti drobtinico, 88 dinarjev na mesec, bi tega ne delali. Ali v njih ni bilo človeka, bil je samo paragraf — in zato takšna krščanska krivica.

Kristusove besede »Kdor je brez greha, tisti naj vrže kamen«, so bile in so kakor besede iz tisoč in ene noči. Kajti gospodje — ljudje, ko pridejo do položaja, da odločajo, odločajo krvavo, krivično, nečloveško. Sami greše, sami so »nemoralni«, kjer je le mogoče, ženskega krila se ne ogibljejo — le poglejmo si v oči — a če to naredi vojna vdova, kateri so v mladih, najlepših ženskih letih ubili na bojnih poljanah moža, katero so prepustili vsej bedi življenja, če to ona naredi, zapeljana od moškega — sama tega ne more narediti — pa so jo žigosali s pomočjo paragrafa 42 kot »vobče nemoralno«.

Vsako leto se vrše materinski dnevi. Poje se slava in veličina materinstva. Ali kje so bili vsi tisti slavilci in slavilke materinih dnevor vsa leta od 1925 pa do danes, ko sta oba invalidska zakona bila od juristov tako sadistično interpretirana, razlagana, da materinstvo nezakonske matere ni materinstvo, ampak »vobče nemoralno življenje«?

Materinstvo je klic narave v ženski od vekomaj, najsvetejši klic, in ženska, ki je tako mogočna, da mu kljubuje — ni več ženska. In tudi ni materinstvo zakovano v človeške postavice, ki bla-

»Zoper vse to,« piše »Ratni Invalid«, »smo se vedno upirali, protestirali, obtoževali — a vse zaman, ta § 42, točka 10, greh »nemoralne«, ker vladajo še vedno v »Invalidskem Kosovu« in z njim razpolagajo vojni zabušanti.

Skraini čas je, da se uzakoni novi invalidski zakon in vse, ki so zlorabljali vojne žrtve, postavi pred kazensko sodišče.

grujejo materinstvo samo le, če je oficijelno blagoslovljeno in s črnim podpisano pred pričami in v cerkvi, — materinstvo je sila od vekomaj — tisti pa, ki ga vzbudi radi lastne naslade in veselja, je zločinec — ali kazni zanj ni. Kazen je le za nezakonsko mater, za vojno vdovo, oropano zakonskega moža.

Če bi se slavilci materinskih dnevor v resnici iz ljubezni in priznanja poglobili v veličino materinstva, bi ne dovolili, ponavljam, take razlage, kakor obstoja zdaj že od leta 1925. do danes glede vojnih vdov.

Otrok nezakonske matere-vojne vdove, ki to vidi, ki to čuti, kako mu je v otroški duši, v srcu? To prokletstvo matere ga spremlja nehote neprestano vsepovsod. Dolžnost ga kliče celo v vojaško službo, klicala ga bo v obrambo domovine, tiste domovine, ki je njegovo mater žigosala kot »vobče nemoralno« in njegovo rojstvo, »invalidskemu ugledu škodljivo«.

Kdo se more poglobiti v duševne bolečine takega otroka? Ljudje jih, kajpada, ne vidijo, oni vidijo samo sebe in svoje bolečine, za bolečine in trpljenje svojega bližnjega jim ni mar. In tako se godi, da nauk Kristov, »ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe«, je le nekaka pravljica iz 1000 in ene noči,

Joža Lavrenčič:

Balada¹

Po planini lučka gre,
lepa modra lučka gre,
v modro lučko z okna zre
žalostno dekle.

»V oknu nagelj, rožmarin,
v srcu mojem je pelin:
eno leto, dve in tri
čakam te, a tebe ni!...

Ali si v Karpatih pal,
ali v Rusiji ostal,
ali je naš Doberdob
tvoj prezgodnji grob?

Eno leto dve in tri
tebe ni in pošte ni...
O, da še te uzrla bi,
rada potlej umrla bi!...

Ko da ve za skrivno bol,
lučka bliža se nizzol,
bliža se in obstoji —
v oknu dekle prebledi.

V modri lučki — znan obraz...
in dekle zasliši glas:
»Ali nagelj, rožmarin
meni cveteta v spomin?« —

»Tebi!« — je še dihnila
deklica in utihnila...
Zvezda se je utrnila,
lučka v grob se vrnila...

¹ Iz Koledarja družbe sv. Mohorja 1924.

ki se prijetno sliši, da bi se jo pa izpolnjevalo — je nemogoče.

Novi zakon, ki leži pred Narodno skupščino, bo to črtal. Je tam tudi paragraf o »nemoralnem življenju«. Ali bo javnost, ali bodo slavitelji materinskih dnevor dopustili, da gospodje paragrafi zopet to besedo obrazložijo, kakor so jo obrazložili leta 1925. in 1929.?

X. Y., nemoralno rojen sin.

Naše gibanje

VSEM ČLANOM KRAJEVNEGA ODBORA SLOV. KONJICE

Uradne ure K. O. Slov. Konjice so odslej vsak dan od 9. do 1. ure popoldne na domu pri tajniku tov. Podlunšku na Dobravi nad gostilno Planina. Samo v četrtkih in nedeljah ter ob sejnih dnevih ne.

Vsak vojni invalid in vojna vdova, ki hočeta, da bosta po novem invalidskem zakonu priznana, morata biti člana Udruženja in plačati članarino 12 Din letno in za list »Vojni Invalid« 12 Din letno vsaj do 30. avgusta 1938. Če ne, bo vsak črtan iz članstva.

Članske knjige še mnogi niste vzeli. Pridite po nje!

Kdor ne poravnava naročnine za list ta mesec, ga v septembru že več ne bo dobil.

K. O. Konjice.

KRAJEVNI ODBOR ŠPOFJA LOKA ima uradne ure vsako nedeljo od 9. do 12. ure popoldne pri tajniku Ravniharju. Vsi invalidi in vojne vdove ter starši padlih naj se zgledajo radi popisnic.

Odbor Krajevnega odbora je sledeči: Predsednik: Debeljak Vinko, podpredsednik: Oblak Janez, tajnik: Ravnihar Andrej, blagajnik: Šubic Anton, odbornik: Homan Pavle. Nadzorni odbor: predsednik: Gregorin Matko, odbornika: Eržen Matevž in Pirc Marija.

Vsem članom in članicam Krajevnega odbora U. V. I. v Murski Soboti! Za pisarno Kraj. odbora smo nabavili prepotreben pisalni stroj, ki stane 2500 din. Do zdaj smo odplačali v gotovini 1000 dinarjev, ostali znesek 1500 din pa se mora plačati do 1. oktobra t. l.

Ker odbor iz svojih rednih dohodkov ni v stanju plačati do tega termina, se obrača na članstvo s prošnjo, da vsak po svoji zmožnosti prispeva po par dinarjev, da se račun pravočasno poravnava.

Tovariši in tovarišice!

Ne želimo stotake, mislimo pa, da vsak lahko odtrga bornih 3—5 dinarjev za lastno dobro, saj vam je znano, da je premoženje Krajevnega odbora last celokupnega članstva. Premožnejši naj prispevajo kovača, siromašni pa po 3 do 5 Din. Zato naj v vsakem kraju (vasi) en invalid ali vdova nabira tako, da popiše darovalca in znesek na listek in

vse izroči tajništvu proti potrdilu. Tajništvo bo potem v glasilo »Vojni Invalid« dalo objaviti, koliko so posamezni kraji (vasi) prispevali.

Zato naj ne bo nobenega, ki se ne bi odzval in prispeval za skupno dobro stvar!

Tajništvo.

Krajevni odbor Celje. Zaradi odsotnosti tajnika, tov. Maksa Kopača, kaptana v p., bo pisarna K. O. od 17. avgusta do vključno 6. septembra 1938 zaprta. V nujnih zadevah naj se člani in članice obrnejo na predsednika tov. Orla, majorja v p., v Javnem skladišču.

CELJE. Objasnilo k donošenju novega invalidskega zakona. Vsi naši tovariši so zbegani radi zakasnitve novega invalidskega zakona. Vsi — posamezni tudi iz daljnih krajev — hodijo spraševati, zakaj?

Mišljenja sem, da je naša dolžnost, da v naših listih razglasimo parlamentarne usance pri donošenju novih zakonov.

Med budžetsko debato leta 1937. je bil predlog nekaterih narodnih poslancev, da se novemu invalidskemu zakonu prizna »nujnost«, odklonjen, toraj je prišel invalidski zakon na normalni parlamentarni tir.

Načrt inv. zakona je bil od komisije predložen ministru za socialno politiko ter od tu prišel pred sejo ministrskega sveta. Ta je istega ali odobril ali predlagal gotove spremembe.

Od tam pride pred skupščino in sicer najprej pred finančni odbor, kjer se ugotovi potreben finančni efekt, ki pride v budžetu za prihodnjo budžetsko dobo v poštveh.

Že ta postopek nam dokaže, da bi bil vsaki prejšnji donos invalidskega zakona brezpredmeten, ker ne bi imel kritjal. Vzemimo, da bo ta novi invalidski zakon v prihodnjem jesenskem zasedanju sprejet in razglašen, ali pa po prej navedenem sodim, da bo stopil v veljavo za izplačilo s prihodnjim budžetskim letom.

Tovariši, na to moramo računati; no, če smo 20 let čakali na naše pravice, teh par mesecev bomo že še potrpeči, zato se pa moramo med tem časom organizirati vsi invalidi in vojne vdove, ki upajo na svoje pravice. Pristopite v organizacijo, ker to bo podlaga za vstanovljenje finančnega efekta.

J. Kovač, tajnik K. O.

Javnost, ti sodi!

V Kočevju živi tudi vojna vdova Frančiška Šmalc. Mož je umrl brez procentov, kot neinvalid, čeravno je bil v vojni prestreljen skozi prsa in je umrl na posledicah krogel, ki je obtičala v pljučih. Kljub temu mu zdravniška komisija (imenitni zdravniki so bili takrat) ni priznala invalidskih procentov. Banovinski zdravnik dr. J. Krauland in sanitetni referent dr. M. Hočvar sta priznala, da je umrl na posledicah krogel v pljučih, a inv. sodišče zdaj na dolgo in široko izprašuje, ali je bil dolgo bolan itd., samo da se zavleče podpora ubogi vojni vdovi.

Ali smo zato bili na bojiščih? Banovinski zdravnik g. dr. Jan Sedláček v Slatina Radenci je napisal vojnemu invalidu, ki je zaradi vojnih poškodb slep na eno oko, takozvano »dokazilo«, da potrebuje umetno oko in očala. Dobesedno se glasi tisto »dokazilo«:

»Dokazilo za (baje) vojnega invalida Klobasa Franca.«

Torej po 20 letih Jugoslavije, za katero je tudi Klobasa moral dati svoje oko, je za tega gospoda zdravnika »baje vojni invalid«, čeravno je glasom rešenja invalidskega sodišča od 9. marca 1938, br. 10044, priznan za vojnega invalida.

Take ljudi bo treba naučiti, kdo smo bojevniki in za koga smo umirali na bojiščih.

Pljuni na svojega bližnjega. Vojna vdova Marija V., tam blizu Ljutomera v neki občini (ime, če kdo hoče, izve), je postala pač vojna vdova, ker ji je na bojišču padel mož. Dobivala je zato po zakonu 1925 invalidnino mesečno 100 Din. Ali hudičevo je grizlo njene sosede in občino tistih siromašnih 100 Din, ki jih je dobivala za padlega moža.

In kakor že zahteva borba za vsakdanji kruh, in ker je sama kot ženska pač še bolj stradala kljub tistim 100 Din, se je sprijateljila z drugim moškim. Tako sta si uredila skupno gospodinjstvo, to je, skupaj sta živela, skupaj delala in skupaj skrbela za vsakdanji kosček kruha. Ali zavist je strašno grizla sosede. Kako bi vzeli tistih siromašnih 100 Din? Ko je prišel invalidski zakon 1929 in je prinesel s seboj tudi znani § 42, se je vsedel župan občine k mizi, vzela pero v svojo desno roko in pisal invalidskemu sodišču: Tista vojna vdova Marija V., ki je v naši občini in dobiva 100 Din, živi z nekim Ogronom (navedeno je tudi ime) nemoralno življenje. Poročila bi se lahko, ali ona dobro ve, da bi tedaj izgubila podporo, pa kar tako živi z njim. To pa za občino ni dostojno. Podpisal se je in pritisnil žig. In sodišče je, kajpada, revici vzelo invalidnino in zapisalo, da je »vobče nemoralna«, kakor je pač pisal zakon. In vsi sosede in občina so si oddahnili. Težek kamen se jim je zvalil s srca. V nedeljo so v cerkvi pobožno molili: »Odpusti nam naše grehe, kakor jih tudi mi odpuščamo« in »hvala ti, o Bog, vsemogočni, vsevedoči in neskončno pravični, da nismo takšni kakor tista vojna vdova. Amen.«

SKOPLJITE JAMO IN ZAKOPLJITE NAS!

Tovariš K. A. iz Velike Loke nam piše: Ko se je začela vojna 1914, so nam go-spodje, ki so govorili slovenski, kazali lepe slike: »Fantje in možje, bodite hrabri, korajžni in zmagali bomo. V dveh mesecih boste vsi doma. Če pa se kateri kaj poškoduje, bo dobil podporo od države.« Zlate gradove so nam obljubljali.

Vrnili smo se mesto po dveh mesecih — kateri smo se pač vrnili — šele po štirih letih. In ostali so nam samo črni in razmajani dimniki. Bil sem ranjen, kakor nešteto drugih, a kaj imamo zato danes?

Res je leta 1918. nastala Jugoslavija — Južni Slavani: Slovenci, Srbi in Hrvati smo zadikal kot svobodni narod v svobodni novi državi. Leta 1921. so se spomnili bojevnikov-trpinov, vendar ocenili so nas z malimi odstotki, ene celo samo začasno. Leta 1925. so nas že precej zreducirali. Leta 1929. pa smo bili skoraj vsi zdravi, čeravno nam roke in noge niso druge zrastle kakor lesene. Obljubljala se nam zdaj novi zakon. Bijemo se za njega. Ali moram odkrito priznati, vsa naša Jugoslavija je dežela obljub in zborovanj, na katerih se sklepajo lepe reči, a do dejanj je dolga pot.

Odločujoči gospodje imajo oči, pa ne vidijo nas, ki stojimo na bergljah, ki nam mahedrajo prazni rokavi brez rok, imajo

ušesa, a ne slišijo krikov bede naših družin.

Skopljite jamo in zakopljite nas, pa bo rešen invalidski problem in ne bo potrebnega glasovanje, ali se naj in kakšen se naj zakon invalidski zakon.

OBTOZBA

Uboga vojna vdova D. Marija z Gojenjskega pripoveduje. Vse solzne so njene oči, obraz razoran od dela in trpljenja:

»Mož je padel na bojišču. Zapustil mi je 5 nepreskrbljenih otrok. Mučila sem se, delala, skrbela, da sem jih vzredila.

Zdaj sem 69 let stara. Vsa moja mladost je bila polna trnja, življenja nisem poznala — samo delo, pomanjkanje in trpljenje.

Po zakonu iz leta 1925. so mi predpisali 24 Din davka. Nisem dobila invalidnine, za oskrbo otrok tudi ne — moža mi

Nekaj besed o trafikah in trafikantih

Načrt novega invalidskega zakona, ki leži zdaj pri ministrskem svetu in bo, kakor izjavljajo odločujoči krogi, uzakonjen v oktobru 1938, daje vojnim žrtvam izključne pravice do trafik.

To, kajpada je povzročilo kritiko delegatov na kongresu trafikantov v Beogradu, češ, kako je to mogoče, da bi samo vojne žrtve smele imeti trafike.

K temu moramo povedati svojo besedo in to odkrito in jasno.

Udruženje ni proti podeljevanju trafik uslužbenecem in delavcem monopolske uprave, če so se ponesrečili, ali so v službi onemogli, Ali vprašamo javnost, s kakšno pravico si laste drugi zdravi in celo premožni ljudje koncesije in dovolila za trafike?

In vprašamo: Ali smo bili zato na bojiščih, zgubili zato svoje može, otroke in očete, da bodo tisti, ki niso nič prispevali za današnjo skupnost in državo, dobro živeli, mi pa stradali in se nas bo vsepovsod odrivalo?

Dosedaj se je malomarno skrbelo za vojne žrtve tudi v pogledu trafik. Invalidski zakon je sicer določal, da mora vsaj 50% trafik biti v rokah vojnih žrtv. Ali monopolska politika je bila od zedinjenja do danes tako slabo upravljana, da ji je bilo malo mar, kako se izvršuje določba invalidskega zakona. Uprava monopola je podeljevala trafike vojnim žrtvam brez sistema, brez izbire ter je ogromni večini dajala takšne trafike, ki niso bile rentabilne in ki niso mogle biti rentabilne, pa če se je trafikant-vojna žrtev še tako trudil. Vojne žrtve so dobivale po nekakšem čudnem pravilu trafike na periferijah mest, na najmanj prometnih krajih, a če je bila slučajno kakšna trafika kolikor toliko donosna, so ji dali konkurenta-neinvalida. Protekcija in bakšiš je proketo cvetela in bila tako profinjena, da je ni bilo mogoče prijeti. Samo njen upliv smo vedno čutili. Rezultat take politike je bilo popolno kompromitiranje privilegije, ki so jo imele vojne žrtve glede trafik. In škodoželjno se je govorilo: Vojne žrtve so nesposobne voditi trafike. Nobena ali zelo redko katera uspeva. In s tako politiko so vojne žrtve zgubile še tisti svoj skromen kapital, ki so ga vložile v trafiko.

Dokaz, da so vojne žrtve sposobne voditi trafike je v Beogradu, kjer je Središnji odbor pred nekaj leti posredoval in tako odvzel v sredini mesta več trafik, ki so jih imeli neinvalidi. Danes izvrstno uspevajo in dotične vojne žrtve žive dostojno življenje človeka.

Ves čas od zedinjenja pa do danes se je pokopalo po raznih nevidnih vezeh, — kakor smo že zgoraj rekli — da so trafike v centru mest — kar vidimo posebno tudi v Ljubljani — na najvažnejših in najbolj prometnih mestih v rokah zdravih žensk, ki so takrat s svojo ženskostjo znale najti vplivnega priprošnjika. Te trafike so zlata jama, a vojne žrtve so odrinjene na periferijo in na manj prometne ulice. Hišni posestniki so celo bili tako »socialni«, da prošnje vojne žrtve lokal, četudi je Udruženje zastavilo za nje svojo besedo, niso upoštevali ter rajši dali takim ženskam ker so bile mlade in mikavne in imele dobrega priprošnjika.

Drastična je ta resnica, ali ona živi še danes in si jo lahko ogleda kdor hoče vsak čas. Na ta način je bila plemenita zamisel, preskrbeti vojne žrtve za zaslužki v trafikah spremenjena v karikaturu.

pa niso vrnili. Posestvo je res da nekaj nad 21 ha, a kaj je to v gorah na Malem Grintovcu, kjer je pičlo zemlje, a mnogo kamenja in grmčevja.

Zdaj sem zaprosila, da mi priznajo invalidnino, ker smo odprodali nekaj zemlje.

Ne, odklonili so. Zapisano je v rešenju, pogledajte, češ, ne pripada mi, ker nisem siromašna in imam več kot 170 Din davka predpisanega. Da, lahko gospodje predpisujejo davek, a kako se davek plačuje, če se lahko in more, posebno če ni moža, kakor pri drugih gruntih, pa ne vedo in nočejo vedeti. Pogledajte, pohabljen sem. Noga mi je zlomljena. Voz sena se je zvalil na me — delati že več ne morem, oba sinova sta že odslužila vojake — zaslužek na zemlji je pičel.

Tako je govorila in solze so ji polzele po licu.

Ali je kje država, ki bi tako trpela bičanje svojih vojnih žrtv?

Vsa leta se bori Udruženje zoper to. Posmeh je bil na ustih, tako zabarikadiranih premožnih, zdravih lastnikov trafik. Če je malo kje kazalo, so se našli zdravi konkurenti, ki so zaprosili v bližini trafikantovne žrtve, trafiko, in po večini vključ protestu, so jo dobili. Invalidski zakon se je izigral.

Tako je bilo do danes in še je danes. Najnovejši tak slučaj se je zgodil pred kratkim na Poljanski cesti v Ljubljani. Med dve trafiki vojnih žrtv je dobila trafiko premožna oseba — neinvalid — in zdaj se smeje, češ, oba bom zlomila. Nimamo nič proti, če trafikanti s svojo organizacijo branijo svoje interese. Tiste interese, ki ne prizadevajo vojnim žrtvam-trafficantom in ki prosijo za trafiko, škode. Ali eno je in to bo držalo: Trafike morajo imeti in smejo imeti samo vojne žrtve in onespособljeni nameščenci in delavci monopolske uprave — pa nikdo drug, ki je zdrav in nezaščiten po invalidskem in monopolskem zakonu, in če se bo radi tega društvo trafikantov stavilo na glavo. In vojni invalidi-trafficanti, prijateljsko povedano, bi morali biti res tovariši in pa biti tudi člani zveze trafikantov, kakor gospodarsko, če si pošten ne moreš služiti. Trafike, ki so zdaj v rokah sitih in zdravih neinvalidov, vse te trafike bodo in morajo postati lastnina tistih, ki so častno padli na polju slave in zapustili svoje žene in otroke nepreskrbljene in tistih, ki so prelivajoči lastno kri in žrtvovali svoje ude in zdravje za svobodo in zedinjenje, postali vojni invalidi.

To bo povedal novi invalidski zakon, ki bo uzakonjen v jeseni in ki je izdelan s sodelovanjem Udruženja vojnih invalidov, pa če tudi bo tu in tam škripanje z zobmi in to bo pribilo Udruženje, pa če še bo tako škripanja med sitimi, nepotrebnimi in nezaščitenimi. —nk.

Naši grobovi

K. O. Šoštanj. Umrl je naš predsednik, tov. Mihael Kosi, 6. julija 1938 ob pol 9 zvečer, zadet od srčne kapi. Pogreb je bil 8. VII. 1938 ob 5 popoldne. Krajevni odbor mu je položil na krsto lep venec, igrala mu je k zadnjemu počitku godba »Zarja« iz Šoštanja, g. župnik je imel lep nagovor, v katerem je orisal značaj umrlega in trpljenje vojnih žrtv. Govorila sta nato še dva druga gospoda iz Trbovelj, ki ju je poslala občina, ker je bil umrl tov. Kosi prej občinski tajnik v Trbovljah. Pogreba se je udeležilo veliko ljudi. Oblastni odbor je brzojavno izrazil svoje sožalje Krajevni odboru in prizadeti družini.

Maribor. (Smrt blage mamice.) V sredo, dne 13. julija 1938, je v Mariboru, Meljska cesta 29, preminula v častitljivi starosti 71 let gospa Anastazija Majcenova, mati trgovke in posestnice Marije Gečove in tašča priljubljenega in spoštovanega predsednika Krajevnega odbora tov. Geča Franja in sestra g. Friderika Zinuerja, ravnateljka tukajšnje ugledne »Samopomoči«, ter mati znanega industrijca g. Majcena Josipa.

Zaradi precej dolge bolezni je bila zadnje dni priklenjena na bolniško posteljo, dokler ni prenehalo biti njeno zlato materino srce. Pokojnica je bila vzorna mamica ter zgledna žena, katero so vsi sorodniki, znanci in prijatelji visoko ce-

nili in spoštovali. Tudi na zadnji poti, ko so jo spremili k večnemu počitku v lastno grobnico na frančiškanskem pokopališču v Pobrežju pri Mariboru, se je videla lepa udeležba raznega občinstva, znancev, prijateljev in sorodnikov kot znak splošne priljubljenosti stare mamice.

Blago mamico, ki je bila vzor dobro srčnosti in srčne dobrote, bomo ohranili v trajnem in svetlem spominu. V imenu Krajevnega odbora U. V. I. v Mariboru izrekamo globoko žalujoči rodbini, zlasti družini Gečovi, naše iskreno in globoko sožalje.

Posledica čenč

Ta zgodbica, tragika družine, je zgodbica, ki se je začela s svetovno vojno. Po vojni so namreč mnogi, ki so se vračali zdravi z bojišč, na široko pripovedovali in zatrjevali, koga je kdo videl pasti, obležati, četudi ni bilo res.

Tako se je zgodilo, da je nek kmet, Džuro Galič, Savi Radiću, rojaku, ki je bil na solunski fronti, pripovedoval, da sta mu umrla oba sinova in žena Božica. Galič se je namreč vrnil z dopusta in je, kajpada, videl, da so vsi trije umrli.

Ko je bila vojna končana, pa se je ta Džuro Galič vrnil in ženi Radićevi, Božici in sinovima — ki niso bili mrtvi — sporočil, da je njen mož, Sava Radić, padel na bojišču in da je celo on bil pri njegovem pokopu.

Na podlagi te vesti je Radićeva žena uvedla sodni postopek, da se mož proglasi za mrtvega. In sodišče je Savo Radića, živega in zdravega, kajpada, na podlagi takega pričevanja, proglasilo za mrtvega. »Vdova« pa je bila priznana kot vojna vdova in je redno prejela invalidnino.

Sava Radić, prepričan, da sta mu res umrla sinova in žena, se pa ni hotel vrniti več domov, ampak je živel po raznih vaseh v Bački. Naposled se je ustalil v Bački Topoli, kjer danes slušuje kot zvaničnik pri sreskem sodišču.

Ali življenje je življenje in »vdovec« Sava Radić se je zagledal v žensko in želel, da se oženi. Prva žena je mrtva in človeku ni dobro samemu biti. Zahteval je od župnišča, v katerem je bil nekoč krščen, krstni list in mrtvaški list po »pokojni« ženi Božici, češ, da mu je to potrebno radi ženitve. Župnik Gornje Jagodine, ki je dobro poznal Savino ženo in vedel, da je njen mož proglašen za mrtvega, je posumnjal, da je tu nekaka goljufija in da se hoče nekdo okoristiti z mrtvaškim in krstnim listom. Prepričan je bil, da je Sava Radić mrtve, vendar se je hotel prepričati, kaj bi prav za prav rad ta goljuf, ki išče krstni list Save Radića in mrtvaški list njegove žene. In previdno je pisal dozdevnemu Radiću, da bi odkril prevaro. Sporočil mu je, da je Sava Radić proglašen za mrtvega.

Čez nekoliko dni je župnik dobil od Save Radića pismo, v katerem trdi, da je živ in zdrav in da se po končani vojni ni vrnil zato domov, ker mu je njegov rojak Džuro Galič sporočil, da mu je umrla žena in oba sinova.

Ko se je to po vasi zvedelo, je bilo vse pokoncu. Posebno žena Radićeva in njegova sinova, ki sta danes odrasla možaka. Takoj so pisali očetu, naj se vrne domov, ker so tudi živi in zdravi.

Ali bilo je to že prepozno, kajti Sava Radić je med tem že imel z dekletom iz Bačke Topole, ki jo je hotel vzeti za ženo, otroka. Finančna direkcija, ko je zvedela, da Radić živi, je ukinila ženi »vdovi« invalidnino. Državni tožilec pa je obtožil Savo in Božico radi zločina zavajanja oblasti v zmoti.

No, dokazala sta na obravnavi, da nista zavajala oblasti v zmoti, ker je njiju oba nalagal Džuro Galič in sta bila oproščena.

Po razpravi se je Sava Radić pogovoril z ženo Božico in s sinovima, katera ni videl od 1914. leta. Ženi je rekel, da ne more biti zdaj več njen mož, ker ima že drugo ženo, a sinovima je rekel, da je še vedno njun oče in povabil vse tri, naj pridejo k njemu v Bačko Topolo, kjer stalno živi.

Sodišče pa je prijelo Džuro Galića zdaj za jezik — in to je rezultat bahavosti in čenč — ki rode vedno zlo.

Naj bo to v opomin vsem čenčam, ki jih je vse polno in največ radi takozvane »foušije« (nevoščljivosti) — da za vsako prej ali slej sledi kazen.

Po beograjski »Politiki«.